

اداره کل مطالعات اجتماعی و ذهنی شهرداری تهران

انجمن جامعه‌شناسی ایران

پژوهشگاه مطالعات فرهنگی اسلامی
دانشکده علوم انسانی

چهارمین همایش کنکاش‌های مفهومی و نظری درباره جامعه ایران

THE 4TH CONFERENCE OF CONCEPTUAL & THEORETICAL REFLECTIONS ON IRANIAN SOCIETY

خلاصه مقالات

خرداد ۱۳۹۸

انجمن جامعه‌شناسی ایران

چهارمین همایش ملی کنکاش‌های مفهومی و نظری درباره جامعه ایران (۱۳۹۸ و ۲۹ خرداد ماه)

برگزار کننده: انجمن جامعه‌شناسی ایران

با حمایت و مشارکت: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اداره کل فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، سازمان امور اجتماعی وزارت کشور، مرکز ملی رصد اجتماعی وزارت کشور، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران، انجمن ایرانی تاریخ، انجمن جمعیت شناسی ایران، انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، انجمن انسان شناسی ایران

اعضای شورای علمی: تقی آزاد ارمکی (دانشگاه تهران)، منصوره اعظم آزاده (دانشگاه الزهرا)، شیرین احمدنیا (دانشگاه علامه طباطبائی)، فرهنگ ارشاد (دانشگاه شهید چمران اهواز)، حسین ایمانی جاجرمی (دانشگاه تهران)، سوسن باستانی (دانشگاه الزهرا)، پرویز پیران (دانشگاه علامه طباطبائی)، ابوالحسن تنها (دانشگاه آزاد اسلامی)، محمد توکل (دانشگاه تهران)، حمیدرضا جلایی‌پور (دانشگاه تهران)، مسعود چلبی (دانشگاه شهید بهشتی)، هادی خانیکی (دانشگاه علامه طباطبائی)، محمدسعید ذکایی (دانشگاه علامه طباطبائی)، محمدجواد زاهدی مازندرانی (دانشگاه پیام نور)، باقر ساروخانی (دانشگاه تهران)، سیدحسین سراج‌زاده (دانشگاه خوارزمی)، عالیه شکریگی (دانشگاه آزاد اسلامی)، حمید عبداللهیان (دانشگاه تهران)، محمدجلال عباسی شوازی (دانشگاه تهران)، مهرداد عربستانی (دانشگاه تهران)، غلامرضا غفاری (دانشگاه تهران)، محمد فاضلی (دانشگاه شهید بهشتی)، مقصود فراتخواه (موسسه پژوهش و آموزش عالی)، ناصر فکوهی (دانشگاه تهران)، سعید معیدفر (دانشگاه تهران)، محمد میرزایی (دانشگاه تهران)، عبدالامیر نبوی (پژوهشکده مطالعات فرهنگی اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری)

خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی کنکاش‌های مفهومی و نظری درباره جامعه ایران
برگزارکننده: انجمن جامعه‌شناسی ایران

دبیر علمی همایش: محمدجواد زاهدی مازندرانی

دستیاران علمی و ویراستاران: هادی درویشی، سمیه مومنی

دبیران اجرایی: هادی درویشی، سمیه مومنی

اعضای کمیته اجرایی: ژیلا آور، ریحانه باعزم، معصومه بحیرایی، مهرداد توحیدی، زینب حاجیلو،
زهرا خستو، لیلا دارشی، انسیه ذوقی فرد، الهام رضازاده میراب، سهیلا سجادی، سمیه سلیمانی،
ریحانه صارمی، فاطمه عزلتی مقدم، علی مراد عناصری، یگانه فضه، اعظم فلاح، زهرا کامرانی، حمزه
علی کشوری، ویدا مزین، مریم مقیمی

انجمن جامعه‌شناسی ایران
تهران، بزرگراه جلال آل احمد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران
www.isa.org.ir iran_sociology@yahoo.com

تحولات فناورانه رسانه‌ای و چرخش‌های گفتمانی ارتباطات در ایران/ هادی خانیکی، سبحان یحیائی ۹۹
تحولات مفهومی در حوزه «ارتباطات توسعه» در پنج دهه گذشته: یک فراتحلیل از نوع علم‌سنجدی/ هادی خانیکی، عباس قنبری باستان ۱۰۰
خانواده‌ی سیال؛ رویکردی نظری و مفهومی در جامعه‌شناسی فرهنگی/ گیتی خزاعی ۱۰۲ ۱۰۲
کدام ایران؟/ محسن خلیلی ۱۰۴
مستضاد ذهن ترجمه‌ای و همبستگی اجتماعی در ایران/ اسماعیل خلیلی ۱۰۶
سرمایه‌داری و امکان همبستگی اجتماعی/ یاشار دارالشفاء ۱۰۷
روحانیت شیعه: در مسیر همبستگی اجتماعی یا هویت‌گرایی؟/ آرمان ذاکری ۱۰۸
تحلیل جامعه‌شناختی زمانمندی زندگی روزمره در گروه‌های اجتماعی: مطالعه موردنی شهر اصفهان/ زهرا ذاکری نصرآبادی، محمدجواد زاهدی، وحید قاسمی، امیر ملکی ۱۱۰
فرهنگ رسانه‌ای و مشاهیر دانشگاهی در ایران/ محمد سعید ذکایی ۱۱۲
فرهنگ سیاسی و مشارکت سیاسی: مطالعه موردنی دانشجویان دانشگاه کردستان در سال تحصیلی ۹۵-۹۴/ علی رجب لو، حلیمه حسین پناهی ۱۱۳
همبستگی ملی و توسعه‌یافتنی سیاسی: مطالعه موردنی دانشجویان دانشگاه کردستان در سال تحصیلی ۹۵-۹۴/ علی رجب لو، حلیمه حسین پناهی ۱۱۴
ضرورت سنجش بنیادین وضع علوم اجتماعی در ایران، جهت تمهید تحقق آن در آینده/ مزدک رجبی ۱۱۵
از آینه‌زدگی تا آینه‌شدن زندگی اجتماعی: کاربردهای مفهوم آینه برای فهم تحولات و پویایی‌های جامعه ایران امروز/ جبار رحمانی ۱۱۷
دوگانه بومی- غیربومی و ناسازگاری‌های هویتی: پژوهشی کیفی در شهر بندرعباس/ یاسر رستگار ۱۱۹
همبستگی و تغییر اجتماعی در ایران/ فرشته رضایی ۱۲۰
دشواره‌های ساختاری علوم اجتماعی ایران از منظر جامعه‌شناسی علم/ عباس رضایی ۱۲۱ ۱۲۱
دشواری‌های یک جامعه شناسی کاربردی/ محمود رضاییان ، جواد افشارکهن ۱۲۲
نهاد روحانیت و مواجهه با تضاد هنجری/ کمال رضوی ۱۲۳
تبیین جامعه‌شناختی بر تئوری‌های طنز/ پرنیا رضی‌پور ۱۲۵

کدام ایران؟

محسن خلیلی^۱

بن‌مايه تاریخ ایران‌زمین را بر دوگانه‌ها بنیاد کرده‌اند؛ اهورا/اهریمن، خیر/شر، تاریکی/روشنایی، دانایی/نادانی، سفید/سیاه، راست/ناراست. هنگام سخن بر سر دشواری‌هایی که ایران را در چنگ خود، گرفتار کرده است دچار دشواره‌ی شگفت‌آوری شده‌ایم؛ هر کس از ایران خود، سخن می‌گوید. تاریخ ایران‌زمین، دچار گستاخی و پیوست است. استمرار و انقطاع تاریخی، توان دست‌یابی به هویت یک پارچه از تاریخیت ایرانیان را سلب نموده است؛ از احتشام و فخامت و قدمت برخورداریم و به تاریخ چندهزار‌ساله، افتخار می‌کنیم اما در رویارویی با ناهنجاری‌ها و پس‌ماندگی‌ها و دیگر دشواری‌های گوناگون گرفتار‌کننده جامعه و دولت، نمی‌دانیم که از کجا باید آغاز کرد. بدین‌سبب، سخن‌گفتن از پیوستگی ایران، نغز نیست، لغو است. در این میانه، ایران که ریشه تمام گفت‌وشنیدها و کشاکش‌ها و دوستی‌ها و دشمنی‌هast، از میان برخاسته و گم شده است. کشاکش‌ها، سه ایران را پدید آورده است؛ مذهبی، فرهنگی و تاریخی. ولی سیاست، به عنوان واقعی‌ترین و همه‌گیرترین امر اجتماعی و ویژگی‌های خاص نظام سیاسی ویژه، ایران را به موضوع منازعه‌های بی‌پایان تبدیل کرده است. باورمندان به ایران مذهبی دو گروه‌اند؛ گروهی ایران را ویژه اسلام و شیعه دوازده‌امامی کرده‌اند و گروهی، ایرانیان پیش‌اسلام را نیز، خداشناس و یزدان‌پرست می‌دانند. باورمندان به ایران فرهنگی نیز دو گروه‌اند؛ سنت‌گرایان در جست‌وجوی بازگشت به گذشته و نوگرایان جست‌وجوگر پیوندی با تجدد. باورمندان به ایران تاریخی نیز دو گروه‌اند؛ برخی تاریخ ایران را از روزگار افسانه‌ای آغاز می‌کنند و برخی دیگر، گذشته‌های تاریخی ایران را گذشته می‌دانند و به تاریخ اکنون ایران، دل‌مشغول‌اند. اکنون در وضعیتی بغرنج، گرفتار شده‌ایم.

^۱. استاد علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد khalilim@um.ac.ir

بخش اول: چکیده مقاله‌ها ■ ۱۰۵

روش به کاربرسته در نوشتار، تبیین تاریخ باور (تفسیری) و گردآوری و مستندسازی داده‌ها، کتابخانه‌ای است. یافته‌ها نشان می‌دهد که دشواره امروزی جامعه ایرانی، گرفتارشدن در دام چاله درازآهنگ بودن تاریخ ایران است. ققنوس ایران، گرفتار کشاکش‌های بی‌پایان اهورا و اهریمن شده است و توان از خاکستر بلندشدن ندارد و خاکسترنشین تاریخ دراز خویشتن شده است.

واژگان کلیدی: ایران، تاریخ، هویت، ایران مذهبی، ایران تاریخی، ایران

فرهنگی